

галтера ЖКХ. Ч.1. – 2005. – № 6. – С.15-17.

Получено 12.05.2008

УДК 332.1

Ю.В.ФЕДОТОВА, О.І.УГОДНІКОВА

Харківська національна академія міського господарства

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ У ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНІЙ СФЕРІ

Розглядаються окремі аспекти державного регулювання системи житлово-комунального господарства та їхня роль у реформуванні сфери.

Аналізуючи наукові праці [3, 5, 6], присвячені проблемам функціонування підприємств житлово-комунальної сфери, можна зробити висновок, що ця галузь знаходиться у кризовому стані і потребує кардинального реформування з метою підвищення рівня обслуговування споживачів, ефективного управління та раціонального функціонування. Кожен третій житловий будинок потребує капітального ремонту. В аварійних будинках проживає 202,4 тис. чоловік, які потребують розселення. У 85% житлових будинків підвищеної поверховості (10 поверхів і більше) система протипожежного захисту не працює або не здійснюється її технічне обслуговування. В аварійному стані знаходиться майже третина водопровідно-каналізаційних і теплових мереж, приблизно 30% теплових пунктів. Потребують заміни 70% автотранспорту у сфері благоустрою, 20 тис. ліфтів. З кожним роком погіршується якість ЖК обслуговування. Так, порушуються строки початку та закінчення опалювального сезону, послуги централізованого теплопостачання надаються з відхиленням від нормативних вимог. У ряді міст централізоване постачання гарячої води відсутнє. Більше половини міст з населенням понад 100 тисяч чоловік забезпечується питною водою по графіку. Зростають витрати енергоресурсів під час виробництва житлово-комунальних послуг (ЖКП), які у 2-3 рази вищі ніж у країнах Європейського союзу [1]. Наведені показники свідчать про те, що житлово-комунальна сфера потребує, насамперед, вдосконалення системи державного регулювання.

При розробці можливих рекомендацій щодо вдосконалення системи управління цією сферою, треба враховувати, що, згідно із законом України „Про природні монополії”, підприємства житлово-комунального господарства (водопостачання, енергопостачання, теплопостачання) відносяться до природних монополістів. У ст.1 цього закону зазначено, що „природна монополія – стан товарного ринку,

при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами, у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на дані товари, ніж попит на інші товари" [2].

Державна політика України щодо регулювання діяльності суб'єктів природних монополій базується на нормах Господарського кодексу України, Указу Президента України «Про заходи щодо реалізації державної політики у сфері природних монополій», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», «Про житлово-комунальні послуги» [4] тощо.

Згідно з цими нормативно-правовими документами, органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування мають повноваження:

1. До повноважень центрального органу виконавчої влади належить: підготовка пропозицій щодо формування державної політики у сфері ЖКГ, організація у межах його повноважень розробки та реалізації державних і регіональних програм, розробка науково обґрунтованих нормативів використання та втрати ресурсів, розробка у межах повноважень системи нормативно-правових актів щодо формування тарифів на ЖКП, контроль за виконанням виробниками стандартів, ліцензування певних видів господарської діяльності, координація діяльності місцевих органів виконавчої влади, нормативно-правове забезпечення діяльності місцевих державних адміністрацій для здійснення контролю тарифів на послуги ЖКГ.
2. До повноважень органів місцевого самоврядування належить: встановлення тарифів згідно закону, затвердження норм якості надання послуг та контроль їхнього дотримання, визначення виконавця ЖКП, управління об'єктами у сфері ЖКП, здійснення контролю за дотриманням законодавства по захисту прав споживачів [4].

Така система державного регулювання є недосконалою. Серед головних її недоліків можна назвати:

- поєднання регуляторними органами несумісних функцій (законодавчо не розмежовано компетенцію місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, що виконують функції і управління майном ЖКГ і регулювання діяльності підприємств

цієї галузі);

- брак координації між центральними органами виконавчої влади, відсутність чіткого законодавчо оформленого розмежування їхніх повноважень, відсутність нормативно-правових актів, що конкретно визначали б принципи, методи, форми та процедури державного регулювання [3].

На даному етапі реформування житлово-комунальної сфери першочергово постає проблема перерозподілу функцій володіння, управління і регулювання між державою та приватним бізнесом. Головною метою реформування галузі в цілому є створення конкурентного середовища у ЖКГ. Слід враховувати, що чиста конкуренція у цій сфері неможлива, адже житлово-комунальні послуги не можна розглядати як ринковий товар, тому що це суспільні блага, які мають велике значення для забезпечення життєдіяльності населення. Комунальне підприємство завжди залишається монополією для своїх споживачів. Тому необхідно знайти баланс у розподілі функцій між державою та приватними компаніями [5].

Як свідчить досвід розвинених країн світу, існують дві основні моделі регулювання діяльності природних монополій у сфері ЖКГ. Перша, за якою регуляторні функції покладаються на спеціально створений центральний регуляторний орган. Така система діє у Великобританії, країнах Балтики та Південної Америки. Друга модель, коли регуляторні функції виконують центральні органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування або спеціально створений регіональний, місцевий регуляторний орган. Така модель діє у країнах Євро-союзу, СНД, Близького Сходу. В США більш поширеною є друга модель, зокрема у сфері водопостачання та водовідведення, хоча у сфері тепlopостачання регулювання здійснюється регіональними агентствами центрального регуляторного органу [3].

Таким чином, державний регуляторний орган має дуже велике значення при трансформації системи житлово-комунального господарства та переведенні її на ринкові засади. До його функцій можна віднести:

- забезпечення надійного та якісного надання послуг першочергової необхідності, регулювання відносин між усіма суб'єктами ринку ЖКП;
- здійснення цінового регулювання шляхом встановлення граничного рівня тарифів;
- визначення споживачів, які підлягають обов'язковому обслуговуванню. В свою чергу, приватні компанії мають впроваджувати ефе-

ктивні стандарти управління і сприяти залученню інвестицій у сферу ЖКГ [5].

Слід також враховувати, що при трансформації відносин власності необхідне визначення гарантій обов'язкових для підприємств галузі, а саме: збереження профілю діяльності підприємства, державного регулювання тарифів, захист соціальних прав споживачів шляхом встановлення нормативного рівня обслуговування, використання частини прибутку і доходів від приватизації для розвитку життєво важливих об'єктів [6].

Таким чином, можна зробити наступні висновки. Найважливішим завданням у реформуванні сфери житлово-комунальних послуг постає вдосконалення системи регулювання державою природних монополій з метою створення конкурентного середовища, розподілу функцій володіння, управління та регулювання між державою і приватними компаніями. Проте необхідно враховувати соціальну значущість послуг житлово-комунального господарства, адже вони на пряму впливають на життєдіяльність населення. Тому контроль держави за приватними компаніями повинен залишатися у вигляді регуляторних органів. Крім того, необхідно законодавчо розмежувати функції держави та приватних компаній, закріпити обов'язкові для виконання гарантії, які захистять права споживачів послуг навіть з приходом до галузі приватних операторів.

1. Загальнодержавна програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004-2010 роки. Затверджена Законом України від 24 червня 2004 р. №1869-IV // Голос України. – 2004. – №140. – С.11.

2. Про природні монополії: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2000. – №30. – С.238.

3. Білянський О.М., Асадчев О.І. Концепція державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання у сфері житлово-комунального господарства // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.77. – К.: Техніка, 2007. – С.373-378.

4. Про житлово-комунальні послуги: Закон України // Голос України. – 2004. – №140. – С.16.

5. Брусникин Н. Финансовая составляющая реформирования ЖКХ. Модернизация системы управления ЖКХ // Жилищное и коммунальное хозяйство. – 2007. – №7. – С.43-47.

6. Ковальчук Н.В. Зміна структури власності ЖКГ як передумова розвитку ринкових відносин у галузі // Вісник Хмельницького національного університету. – 2005. – Т.2, №6. – С.214-217.

Отримано 19.05.2008